

Centrala Vallentuna

Arkeologisk utredning, etapp 2, delområde 7, Vallentuna
Prästgård 1:1 m fl, Vallentuna socken och kommun, Uppland

Kjell Andersson
Rapport 2005:13

Centrala Vallentuna

Arkeologisk utredning, etapp 2, delområde 7, Vallentuna
Prästgård 1:1 m fl, Vallentuna socken och kommun, Uppland

Kjell Andersson
Rapport 2005:13

Rapporten finns i PDF-format på adressen
stockholms.lans.museum

© Stockholms läns museum
Produktion: Stockholms läns museum
Redaktionell bearbetning: Åsa Lundström

Allmänt kartmaterial: Lantmäteriverket. Medgivande 97.0133
Stockholm 2005

 STOCKHOLMS LÄNS MUSEUM

Sickla Industriväg 5B
131 34 Nacka
Tel 08-586 194 00 Fax 08-32 32 72
Hemsida: stockholms.lans.museum

Fig 1. Utsnitt ur Blå kartan med utredningsområdet markerat. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Stockholms läns museum har den 12 maj 2005 utfört en arkeologisk utredning, etapp 2, i anslutning till Vallentuna kyrka i Uppland. Orsaken till utredningen var ett pågående kommunalt planprogramarbete. Vid utredningen grävdes bl a. ett mindre antal sökschakt i åkermark och i en hästhage som ligger inom i Björkby – Kyrkvikens naturreservat söder och öster om kyrkan. Inget av antikvariskt intresse framkom i något av schakten.

Vid utredningens första etapp hade en större höglignande lämning påträffats strax norr om Vallentunasjöns norra strand (Obj 6/RAÄ 526), vilken nu också provgrävdes. Högen visade sig bestå av ett blandat stenmaterial, bl. a. framkom en del av en valvbåge i huggen sandsten, stortegel, kalkbruk och sand och materialet var delvis kraftigt eldpåverkat. Högen utgörs med stor sannolikhet raseringsmassor från Vallentuna kyrka efter branden 1856.

Bakgrund

Vallentuna kommun tar för närvarande fram ett planprogram som ska utgöra underlag för fortsatt detaljplanering i Centrala Vallentuna. I samband med detta har Stockholms läns museum i september 2004, efter beslut av länsstyrelsen (dnr 431-04-45649), utfört en arkeologisk utredning av sju delområden inom planprogramområdet (SSLM dnr 2004:117, rapport 2004:34). På kommunens begäran undantogs ett av delområdena (delområde 7) från utredningsgrävning då det av olika skäl inte var möjligt att genomföra grävning vid utredningstillfället. Istället planerades utredningsgrävningen att ske under våren 2005.

Stockholms läns museum har den 12 maj 2005 utfört utredningsgrävningen inom delområde 7 på uppdrag av Vallentuna kommun. För ytterligare beskrivning av uppdraget, utredningsområdet m.m. hänvisas till rapporten för utredningens första etapp (Björk 2004).

Resultat

Vid utredningsschaktningen togs 12 sökschakt upp öster och söder om den berg- och moränplatå på vilken Vallentuna kyrka är belägen, varav ett schakt togs upp i en större höglignande lämning som påträffades i samband med utredningens första etapp (Obj 6/RAÄ 526). Inga schakt har tagits upp på kyrkplatån då denna, förutom kyrkan, domineras av sedan tidigare registrerade bebyggelselämningar (RAÄ 456).

Fyra av schakten (S1-S4) togs upp i åkermarken öster om kyrkan och ett 20-tal meter Ö – SÖ om platsen för tidigare påträffade lämningar av boplatsskikt (Werthwein 2001:10f, FMR RAÄ 456). Inget av antikvariskt intresse framkom i något av schakten. Ytterligare schaktning i åkermarken bedömdes inte vara nödvändig.

Fem schakt (S5-S9) togs upp i en hästhage söder om kyrkplatån, nedanför området med bebyggelselämningarna RAÄ 456. Inget av antikvariskt intresse framkom i något av schakten.

De tre sista schakten (S10-S12) togs upp i utredningsområdets sydvästra del, dels i den tidigare nämnda högen (S12), dels över ett par mindre förhöjningar i hagmarken, strax sydöst om högen (S10-S11). De mindre förhöjningarna visade sig utgöras av naturbildningar, vilka i ett fall också hade en ansamling av mindre stenar i ytan. Stensamlingen tolkas som ett sentida odlingsröse.

Högen Obj 6/RAÄ 526 är ca 16 meter i diameter och ca 1 meter hög med plan topp. Högen är övertorvad och har stenar synliga i kanterna. I högens sydöstra kant finns odlingssten. Innan schaktet i högen togs upp utfördes en enkel sökning med metalldetektor över högen. Detekteringen avslöjade att högen innehöll relativt rikligt med metaller, främst järn. Endast några få av utslagen undersöktes dock, varvid bl. a. en bronssmälta och ett järnplåtsfragment framkom utöver några klart recenta föremål (kapsyler). Då det vid grävningen också framkom tegelfragment och murbruk, beslutades att ett schakt skulle tas upp på anläggningens norra del (S12). Högens fyllning visade sig bestå av sten, tegel, kalkbruk och sand.

Stenarna var av blandat material, huvudsakligen bestod de av gråsten, varav några hade en tillsynes tuktad yta, men det förekom även huggen sandsten, bl. a. i form av en del av en valvbåge. Många av stenarna uppvisade också spår av eld. Teglet utgjordes av fragment och delar av stortegel som många gånger var sekundärbrända, ibland så hårt att de hade förslaggats. Anläggningen utgörs med stor sannolikhet av raseringsmassor från Vallentuna kyrka efter branden 1856. Inga fynd tillvaratogs.

Referenser

- Björk T. 2004 *Centrala Vallentuna. Arkeologisk utredning inom vissa områden i centrala Vallentuna, Åby 1:125 m fl, Vallentuna socken och kommun, Uppland*. Stockholms läns museum, Rapport 2004:34.
- Werthwein, G. 2001 *Boplatslämningar vid Vallentuna kyrka. Arkeologisk utredning med anledning av byggande av planskild mellan Roslagsbanan och väg 268 norr om Vallentuna kyrka, Vallentuna socken och kommun, Uppland*. Stockholms läns museum, Rapport 2001:27.

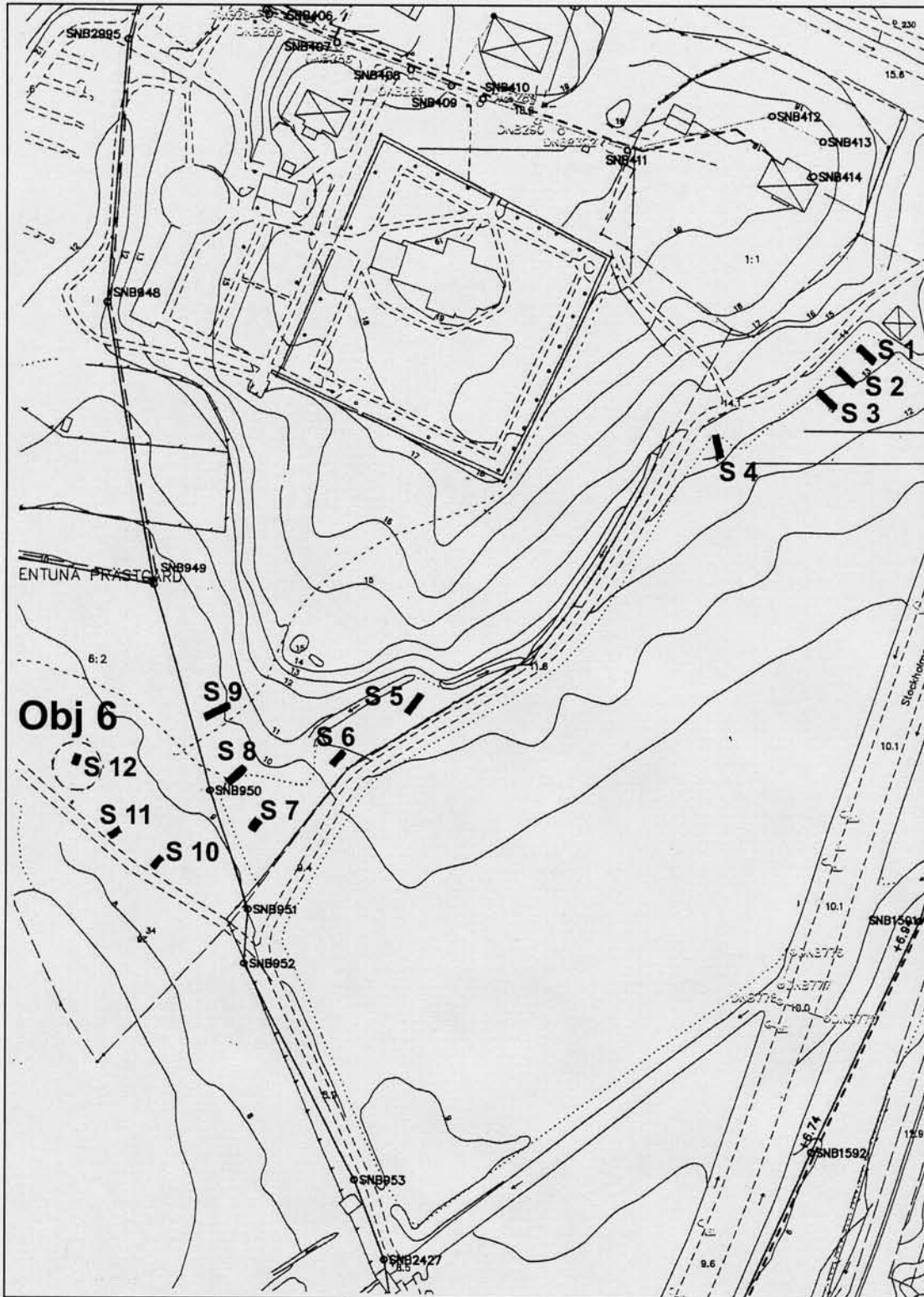
Administrativa uppgifter

Länsstyrelsen i Stockholms län, beslut:	431-05-28117
Stockholms läns museum, dnr:	2005:070
Landskap:	Uppland
Kommun:	Vallentuna
Socken:	Vallentuna
Fastighet:	Vallentuna Prästgård 1:1 m. fl.
Ekonomisk karta:	1110f Vallentuna
Typ av undersökning:	Utredning, etapp 2
Orsak till undersökningen:	Kommunalt planprogramarbete
Uppdragsgivare:	Vallentuna kommun, Samhällsbyggnadsförvaltningen, Plan & exploatering
Tidpunkt för undersökningen:	2005-05-12
Arkeologisk personal:	Kjell Andersson (projektledare), Åsa Berger
Arkivmaterial:	Förvaras på Stockholms läns museum
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs

Utredningsområdets indelning i delområden

Schakt	l x b x dj (m)	Beskrivning	Övrigt
S1	5,5 x 1,3 x 0,6	Anlagd i åkermark. Ploggång 0,3 m av ngt myllig lera. Botten av lera.	Enstaka tegel, porslin och glas i ploggången.
S2	6,5 x 1,3 x 0,5	Som S1	Enstaka porslin och tegel i ploggången.
S3	6 x 1,3 x 0,4 – 0,6	Som S1	Enstaka tegel i ploggången.
S4	5 x 1,3 x 0,5	Som S1	Enstaka tegel och glas i ploggången.
S5	7 x 1,3 x 0,3 – 0,4	Anlagd i hästhage, f.d. åkermark. Ploggång ca 0,3 m av ngt myllig lera. Botten av lera.	
S6	6 x 1,3 x 0,3 – 0,5	Som S5	Enstaka tegel i ploggången.
S7	3,5 x 2 x 0,2 – 0,4	Anlagd i hästhage, troligen f.d. åkermark. Fyllning 0,2 m av moig mylla, botten av mo.	I fyllningen påträffades fragment av tegel och rödgods (1700-tal?). I botten framkom en dikesbotten ca 2 – 2,5 m l (NÖ-SV) och 0,2 – 0,3 m b, med trärester och ett skenben från nöt.
S8	6 x 1,3 – 2,5 x 0,2 – 0,4	Anlagd i hästhage, troligen f.d. åkermark. Fyllning 0,2 – 0,25 m av moig mylla, botten av stenig mo.	I schaktets SÖ hörn framkom en recent nedgrävning med makadam, ca 1,3 m i diam. Stolphål?
S9	7 x 1,3 x 0,3 – 0,5	Anlagd i hästhage, troligen f.d. åkermark. Fyllning 0,3 m av moig mylla, botten av stenig mo.	
S10	2 x 1,3 x 0,3 – 0,4	Anlagd över mindre förhöjning i hästhage. Fyllning 0,15 m av ngt myllig lera, botten av lera.	Naturbildning.
S11	4 x 1,3 x 0,3 – 0,4	Som S10.	Ytligt i förhöjningen var en stenansamling av 0,05 – 0,15 m st. stenar. Troligen odlingssten.
S12	2 x 1,3 x 0,1 – 0,5	Anlagd på norra delen av högen Obj 6/RAÅ 526. Fyllningen utgjordes av blandat stenmaterial, bl. a. byggnads-detaljer, delar och fragment av stortegel, kalkbruk och sand. Ej grävd till botten. Vid metaldetektering av högens yta påträffades en bronssmälta och järnplåtsfragment (ej tillvaratagna).	Mycket av materialet är eldpåverkat. Bland stenmaterialet fanns en del av en valvbåge i huggen sandsten med på en sida kvarsittande kalkbruk och tegel samt fragment av tuktad gråsten.

Situationsplan med Obj6/RAÄ 526 samt läget för schakten S1-S12 markerade.